

mrtvi zakon ptica

Gojko Janjušević: Mravi odlaze neprimjetno, Prva zbirka, Književno odeljenje Matice srpske (sjajan izdavački pothvat)

Tehnički, Gojko Janjušević je još uvek u fragmentu. Kada ga impresionistički udahnemo u sebe, taj fragment je kao izlomljeni kristal koji zastaje u grlu i ubada nas. Srećom po Gojku Janjuševića to nije indiferentni kamen proznog pripovedanja stogačnog u stihove [a forma je pretila da to postane, susedstvo je opasno] — to je kristal koji pušta slatke sokove i tako oporo gorči da impresionistički čitalac, kad mu se preda, mora da bude čak i uzrujan.

Najveći kvalitet Janjuševićeve „Prve zbirke“ je izvesna snaga da se najprostiji aksiomi saopšte kao otkrovenje. Mislim, da je ova moć apsolutna moć mladosti. Iako Janjušević kao svaki mladić zna da trubi u senilnu trubu, i da kao svaki svršeni pubertetni saopštava da je sazeo, a to znači da je prozeo prirudu koja iza zrelosti donosi truljenje, — on je mlad jer otkriva svet. Sam proces otkrivanja sveta, a ne njegov sadržaj, to je prvoklasno mladištvo i vitalnost. Kad bi samo htio da ostanu takav uvek bih rado čitao njegove pesme.

Malo me, rekoh, nervira Gojko Janjušević. O, kako je to dobro, kad nas nečiji stihovi nerviraju. Znak je da nas pesnik drskošću barda vuče za nos i da škripi po staklu čelikom, to cvrči, mi se skrivamo kao crvi, jer ne želimo da znamo da škripanje stakla. Mi volimo cveće. [A Janjušević, istini za volju, ima cveća. Svestran je] Janjušević, naime, razgrne bokor svakodnevnih belina, izdubi u zidu, običnom, materijalnom zidu, rakanu, poveče nas njog.

ovdje se nastanjuju latice
poslije smrti . . .

A onda nam zatisne oči belom maramom retorike, a da ne bismo mogli da se bunimo, u usta nam tutne gužvu jedne neukusne reči kao što je „nenadanje“.

Ne psujem ga. Samo pokušavam da nadjem odgovor zašto ta poezija još uvek nije i potresna. Tragična jeste. Hvala mu.

Dragoceno mladičko otkriće, izvršeno u mikrokozmičkim razmerama po bilioniti put, koje je počinio Gojko Janjušević je: da postoji „podmukli plamen u kom se zvijezde gase“. Ta smrt! kako je to vraški lepo rečeno. „Mrtvi zakon ptica“ prestavlja preciznu formulu zakoničnosti koju otkriva Janjušević. Za njega je i most samo jedna ptica koja je letela, letela, pa se i umorila. Kad je umrla pala je na reku. I sada stojimo nad tom smrću, zajedno sa senzibilnim mladićem u naočarima [kako su ga to već nacrtao na koričnjaku] kao nerazumna pesnička ili ljudska bića istražujemo, s uspehom, da li je smrt možda život ili je ona dvojestvo neba. Uopšte ta ta dva neba što ih Jenjušević voli dva kosmosa, sve je to proizvoljeno i izrasla iz njegove duhovitosti, i nekog surrog optimizma.

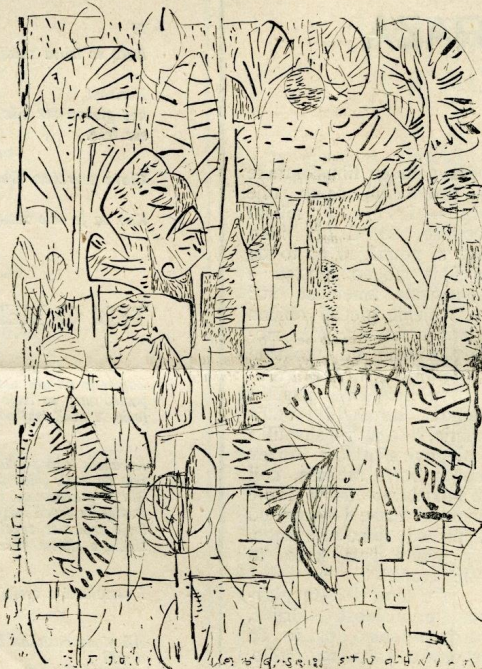
Da budemo dosledno impresionistički raspoloženi, mladičeve ideje prijatno iznenadjuju, njegove iskopnele ruke i uvele zore setno stužuju, stil krepi i umit je. Pa ipak, pesme mu nisu lepe.

Ovo poslednje bi značilo da Janjušević još uvek nije kompozitor. Ali to ne treba da nas jedi. Znao sam knjiških komponista koji su se tako vešto učačili u poetizovanje, da su zaboravili da poezija sasvim slučajno boravi u knjigama, zahvaljujući tome što su se naša civilizacija i moć memorisanja s knjigom razvijale.

Delikatnost saopštavanja istina, nuđa neljudskih muka i skepticizma prilikom saopštavanja istine, vide se i na primeru Janjuševića. On kaže: „mi smo samo mala sitnica“.

Učenici petog razreda gimnazije zamerili bi mu sa svojom poznatom pedanterijom na pleonazmu, jer kako je to duhovito rekao naš svačiji profesor: kao

da sitnica može biti velika, — ali mi mu zameramo što saopštavajući ovaj aksiom nije bio dovoljno taktičan i rezervisan. Filozofija u poeziji mora da bude terminološki složenija nego u samoj naučnoj filozofiji. Dakle: Janjušević je mlad, svoj, nedorečan [a to je možda samo potvrda iracionalnosti], misli, ne kompunuje i ne misli. Sve u svemu, sasvim bogato.

MLADEN SRBINOVIĆ

KAO ČILIM

danilo knežević

poezija trajanja

Dosegnuti velike istine poetskog dara u životu, znači žrtvovati ugrušale ostatke predubedjenja i rimovati svoje poglede i osećanja s nemirom vremena u kome živimo. Osjetiti ih, znači registrovati svaku vizuelnu i psihološku promjenu trajanja u ambijentalnom krugu odredjenosti jedne epohe. I, prema neformulisanoj zakonu za pažanja—odzvuk je izvarana distanca između svjesnog i spontanog u čovjeku. To i jeste, ono, što mi se stidljivo nudi ovoga trenutka pri već stečenom utisku — poezija trenutka odricanja.

Kada se razmišljanjem nadjemo na ivici jednog obamrlog izraza — jedne pjesničke generacije koja

je stvarala u predahu djeve bitaka, onda je nužno prekoračiti u istinu njihovih tema, koje su zvale, da bi bile oplodjene pjesničkim refleksom ljubavi i patriotizma. I tako, sjedinjena snaga teme i pjesnika juršala je žarom novog osvjetla — stihovala svoj vrisak preko nišana. Zastala na trenutak da se odmori, i opet nastavlja — novom snagom u nove jurše.

— A da li se danas pomiriti sa normama pjesničkog oblikovanje malih i velikih tema?

— I da li postoje male i velike teme u poeziji?

— Da li je poezija našla „iskru u kameanu“ pokušajnom snagom

(NASTAVAK NA II. STRANI)

ANDRI DE MONTERLAN

— Umetnici su kao stare devojke: suše se i skoro umiru ako ih ne hvale, a procvetavaju kad im se kaže i neznatni kompliment: slabi i procvetava ne samo njihovo raspoloženje već i njihov talenat. „Bio bih darovitiji da su mi ranije kazali da imam talenta“, uzdiše umetnik. A stara devojka. „Bila bih lepša da su mi ranije rekli da sam bar malo lepa!“

— Kritičar napada pisca: to se zove kritika. Pisac napada kritičara: to se zove napad.

— Sve što je prirodno nepravedno je.

— Duh pomaže razumevanju.

— Kako je društvo u Parizu malo čovečno! Najčovečniji deo u jednom delu ne primećuju. Možemo mi štampati u sto hiljada primeraka (sa svom bestidnošću umetnika) najdirljivija priznanja i naše najtužnije kričeve, sasvim sigurni da oni neće ganuti nikoga. Čak i sami naši prijatelji čitaju to kao što čitaju i javni oglas za uništavanje insekata.

— Paskal je rekao: „Ljudima nedostaje srce.“

— Strah dolazi manje od samog pokušaja, a više od osećanja da ne postoji duhovna snaga da se izdrži. Ne plašim se spoljnih stvari već samoga sebe.

— Plemenita laž, izrečena ili napisana, osobina je političara i pisaca. Ali, dolazeći od političara, ona ne obmanjuje nikoga; pak dopuštaju da se za nju mnogi uhvate. Tako se pravi karijera.

— Potrebnije je voleti da bi ce razumelo, nego razumeti da bi se moglo voleti.

— Volim one renesansne portrete na kojima ličnost pokazuje jednom rukom svoje grudi kao da bi htela da označi da je on sam čitavo bogatstvo i niko drugi.

— Kaže se da je život kratak. On je kratak za one koji su srećni, beskrajan za one koji to nisu.

— Ništa nije dostojnije ljubavi od svega onoga što skriva reč: poštenje.

— Vreme služi književnim delima, čak i remek delima, ma šta ona zahtevala.

— Nikakva snaga nije podvrgnuta užasnijem gubitku od ideje koju treba uneti u dela. Treba biti heroj po svojim mislima da bi one što pravednije bile primenjene u delima.

— Tolstoj. Dnevnik 1895-1899. „Gete? Sekspir? Sve što je označeno njihovim imenima smatralo se dobrim i učilo se da bi se našla lepota u stvarima glupim, neuspelim, obmanjujuć tako opšti ukus. Svi veliki talenti, Gete, Sekspir, Betoven, Mikelandelo, dali su pored umetničkih dela, stvari ne samo osrednje vrednosti, već jednostavno odvratne, itd.“

— „Ima mnogo zlopotrebljenih veličina, slučajne slave: Dante, Sekspir.“

— Potrebno je da neko, posle Tolstoja, snažno ponovi da su „geniji“ pisali, pored umetničkih suvoparna dela puna gluposti, nečiljiva, i da dodaju da su većina „remek dela ljudskog duha“, prećenjena dela. To je toliko važna istina da ne bi trebalo da nijedan pisac umre a da to ne kaže.

— Ma kakve po njega bile posledice. Rečite dakle u Francuskoj istinu o „Molijeru! I o Sekspiru, Servantesu i Geteu njihovim poštovanim zemljama. Vaša sigurnost — kažem: sigurnost Vašeg privatnog života — može da bude kompromitovana. (Jedan moj prijatelj, profesor liceja, budući da je u razredu bio rezervisan povodom vrlo spornog Marivoa pozvan je od direktora i oštro zamoljen da se osvetli. Kladam se da je njegova karijera to mogla da osveti.)

— Nedostatak kritičkog osećanja i nedostatak pravog osećanja, malo osećanja za istinu, kukavičluk (strah da se ne kaže kao ceo svet), snobizam, profesorske deformacije: sve to čini ove idolopoklonike nesposlijivima.

— Dirigovana divljenja imaju za izvesno vreme vid dirigovane nepravde. Najzad, jedna jedina stvar je važna, a u isti mah je i herojska: videti ono što jeste.

— Više volim pravdu nego ljubav.

— Ljubav, mržnja i strah zaglupljuju inteligenciju. Ona je pod njima kao pauk koji se polako koči od ujeta otrovnog insekta.

— Svet pripisuje našem karakteru bitarnosti i slabosti koje su delo našeg zdravlja. Mi to primamo da ne bismo dosadajivali ljudima vestima o svom zdravlju.

— Moja dela nisu za strance i ne bih dopustio da ih prevode kad bih išao od kraja u onome u šta verujem.

— Nesrećni su oni koji imaju veliki talenat, a nesposobni su da daju društveni izgled koji ih odgovara. Oni privlače želje a nemaju načina da ih uklase.

— Ima pisaca koji „miste“ jedino s perom u ruci. Postavite ih u razgovor o temi kojoj oni visprenu pišu i oni će ostati mirni ako se ne sete onoga što su napisali da bi to ponovili ili će zastupati mišljenje suprotno od onoga koje su u datom tekstu zastupali. Jer o ovoj temi oni ne misle ništa, ako su oni nešto i mislili dugo im je vreme da načine jednu rečenicu, kao što ima ljubavi kojima je dugo vreme da od toga načine roman.

— Odvratnost mi pričinjava ljudski duh kada nalazi uzvišen razlog bezbrojnim nepravdama prirode.

Prevela Jelena PETROVIĆ